

IZ ISTORIJE KRIVIČNIH NAUKA

ИЗДАВАЊЕ ПОЛИТИЧКИХ КРИВАЦА*

Док између појединих држава нису постојали нарочити уговори, сматрало се издавање злочинаца као мера, која је зависила од воље оне државе, на чијем је земљишту тражио неки злочинац прибежишта. Постепено тек дођоше и владе и преставници науке до убеђења, да је извршење кривичне правде општи интерес човечанства и да је свака цивилизована држава дужна да у томе погледу иде другој на руку. Из тих је разлога у новије доба постало правило, да лица, која су извршила прост злочин треба издати и онда, кад нема нарочита уговора, ако издавање захтева влада оне државе на чијој је територији злочин извршен.

Ну ово правило нису применили и на политичке бегунце. Неке земље као Инглеска, Белгија и Швајцарска, давале су у новије доба оваквим бегунцима нарочито уточиште, а скоро сви претставници науке бранили су ово право уточишта са гледишта човечности.

Касније се тек појави питање, да ли ово право уточишта треба дати и онима, који су из политичких побуда извршили и прост какав злочин н. пр. убијство. Наполеон III. преговарао је 1856 и 1868 са Швајцарском владом у томе смеру, да она призна као правило, да се убијце владалаца морају свагда издавати. Али Швајцарска није хтела пристати на ове жеље царева. У Белгији напротив донет је 22. (10) Марта 1856. закон, којим се за такве случајеве искључује право уточишта. Дотично законско наређење гласи: „Као политички злочин неће се сматрати напад на лице страног државног полавара или на чланове његове породице, ако овакав напад сачињава дело уморства, убијства или тровања.“

У новије доба, поступци нихилиста и анархиста добили су значај опште опасних дела, те се са политичког и научног гледишта дошло до убеђења, да од њих прети опасност сувременој цивилизацији као и политичком и социјалном поретку свију држава. Овакво схватање дало је инглеској влади повода, те је 1877. образовала комисију, да реши питање, да ли ће се политички кривци и онда издавати, ако су поред политичког учинили и прост какав злочин. Комисија састављена од најугледнијих државника и правника, једнодушно је усвојила начело белгијског закона од 22. (10) Марта 1856. У побудама одлуке вели се: „Грађански рат и метеж извршују се јавно; њих можемо догађајима оправдати и извинити, – или не. Али убијство и сваки други узбуњујући злочин (revolting crime) не губе ништа од свога гадног значаја и ако стоје у вези са каквим политичким смером.“

Овим важним питањем занимао се и институт за међународно право 1879 и 1880 на састанцима у Брислу и Оксфорду. Моралне и правне назоре, у врло основаним и опширним побудама, разложили су по овоме питању признати француски, немачки, руски инглески и швајцарски правни неучењаци. Нарочито је Блунчли са врло jakim

* БРАНИЧ – лист за правне и државне науке, Орган удружења јавних правозаступника у Србији, Београд, 1887, број 2, год. I, стр. 49–52.

логичким разлозима пледирао са моралног и правног гледишта за издавање таквих криваца. Институт је у своме нацрту о издавању политичких криваца (§§ 12–18) донео скоро једнодушно, ове одлуке:

„Издавању нема места за дела политичка.

„Умољена држава суверено решава по околностима, да ли дело за које је издавање тражено, има или нема политички карактер.

„При овом решењу треба да се руководи овим двама идејама:

„а) Дела која имају све знаке простих кажњивих преступа (убијства, паљевине, крађе и т. д.), не треба да буду изузета од издавања само из узрока на политичке смерове њихових покретача.

„б) За оцену дела, извршених у току какве политичке побуде, устанка или грађанског рата треба бити на чисто са питањем, да ли се могу или не могу оправдати ратним обичајима.

„У сваком случају, издавање не треба одбити за дела која уједно имају знаке политичког и простог злочина, ако држава, што тражи издавање, да обећање да тражени неће бити дат на суђење ванредним или преким судовима.“

Међународни институт заступа дакле гледиште, да лица која су извршила прост злочин, и ако су при томе била руковођена политичким мотивима, треба издати у свима случајима кад држава, која тражи издавање, прими на себе обвезу, да неће издатог предати нередовним судовима.

Обвеза на издавање простира се даље и на лица, која су при побунама и политичким устанцима извршила дела, која ратни обичаји не одобравају. Таква лица не уживају дакле право уточиштва. Овај предлог учинио је Блунчли са једним енглеским и једним руским чланом института у побуди, да је у интересу човечанства, да и по међународном праву не остану некажњена дела, којима се вређају и прекорачују ратни обичаји.

Нихилистички и анархистички атентати у новије доба побудили су, као што је познато, владе разних држава, да употребе сва средства против тежње, која прети опстанку постојећег државног и друштвеног поретка. Морамо узети за оправдано схватање, да су атентати, произведени разоравајућим материјама, упропашћујући безобзирно живот толиких невиних људи, напади на општу образованост и на цело човечанство. Овакве преступнике треба сматрати као непријатеље целог човечанства и казнити их строжије него пирате. Дати њима право уточишта значило би за дотичну државу да прима морално саучешће у тим делима. Оцењујући ове околности учинио је један члан међународнога института предлог, да би згодно било, да држава, у којој је тражено уточиште, не буде обвезана на издавање, него да има права да сама казни оне политичке кривце, који су се повини учинили и простог злочина. Али установљење казног права против лица, која нису држављани дотичне државе и која нису извршила дело на њеном земљишту, стајало би у начелној опреци са основима који сада постоје у међународном праву. Док се такво казно право од појединих држава не усвоји и не примени, остаје издавање обавезно. Према томо горњи предлог, поднет од једног члана института, остао је за сада бар без практичке важности.

Данас ово питање стоји у оном стању у коме је решено од енглеске комисије 1877. и од института за међународно право 1880. свакојачко су тим одлукама постигнути резултати, који ће због тога што су највиђенији ауторитети међународнога права суделовали у решавању, бити меродавни и за поступак појединих влада и држава, док се не дође у овоме погледу до позитивних интернационалних наређења.